

Reykjanesbær
Ásmundur Friðriksson
Tjarnargötu 12
230 Keflavík

Umhverfisstofnun
Áb. _____
15. des. 2011 10.4.1
Tilv. _____

UMHVERFISSTOFNUN

Reykjavík, 14. desember 2011
Tilvísun: UST20111000218/ksj

Drög að svæðisskipulagi Suðurnesja 2008 – 2024. Umsögn

Vísað er til erindis samvinnunefndar svæðisskipulags Suðurnesja er barst 28. október sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um drög að svæðisskipulagi Suðurnesja 2008 – 2014 og verkefnislýsingu skipulagsvinnunar.

Náttúruverndarsvæði

Eins og fram kemur í drögum að svæðisskipulagi Suðurnesja eru alls 15 svæði á náttúruminjaskrá, þar af er eitt náttúruvætti, fólkvangur og friðland staðsett innan svæðisskipulagssvæðisins. Í umfjöllun um náttúruverndarsvæði kemur fram að í svæðisskipulagsáætluninni verði áhersla á frumkvæði heimamanna hvað varðar framtíðarverndun og/eða friðlýsingu náttúru á Suðurnesjum. Í umfjölluninni segir: „Friðlýsing felur í sér takmarkanir á landnotkun og hún þarf einnig að fela í sér skýra framtíðarsýn á aðgengi og viðhald viðkomandi svæða.“ Einnig kemur fram að; „Það er stefna svæðisskipulagsins að vinna ekki að óbreyttu að friðlýsingu svæða á Suðurnesjum eins og þau eru afmörkuð í þingsáætlun um náttúruverndaráætlun 2009 – 2013 (Alþingi, 2009). Í stað þess er lögð fram stefna um jarðvang (geopark) sem nær yfir öll Suðurnesin.“

Umhverfisstofnun bendir á að friðlýsing annars vegar og stofnun jarðvangs hins vegar eru tvær afar ólíkar stefnur varðandi verndun náttúruminja. Að mati Umhverfisstofnunar er það mjög miður að ekki skuli stefnt að friðlýsingu samkvæmt stefnumörkun stjórnvalda enda eru verndarhagsmunir enn mjög miklir innan á landssvæðis svæðisskipulagsins að mati stofnunarinnar. Umhverfisstofnun bendir á að friðlýsing er ein tegund landnýtingar og telur stofnunin að hægt sé að stefna áfram að friðlýsingu þeirra svæða er um ræðir enda felur friðlýsingin í sér að samkomulag milli landeigenda, sveitarfélaga og ríkisins.

Háhitastæði og orkuvinnsla

Í umfjöllun um háhitastæði og orkuvinnslu kemur fram að innan skipulagssvæðisins eru 5 skilgreind háhitastæði. Þau svæði eru Reykjanes, Stóra Sandvík, Eldvörp-Svartsengi, Trölladyngja og Sandfell. Virkjanir eru nú þegar á háhitastæðum í Svartsengi og á

Reykjanesi. Einnig kemur fram eftirfarandi í greinargerðinni: „Nýting háhitasvæða til orkuframleiðslu hefur áhrif á verndargildi þeirra. Þau áhrif felast m.a. í ásýndarbreytingum vegna rasks og mannvirkja, beinum og óbeinum áhrifum á jarðmyndanir og vistkerfi, hávaða og breytingum á loftgæðum. Nýting jarðhita til orkuframleiðslu hefur einnig áhrif á jarðhitaauðlindina með þrýstings- og vatnsborðslækkun í jarðhitageyminum. Auk virkjana og borana er nauðsynlegt að byggja flutningskerfi fyrir rafmagn, sem getur haft bein og óbein áhrif á umhverfið.” Einnig kemur fram að ofangreind háhitasvæði eru að öllu eða miklu leyti innan svæða á náttúruminjaskrá eða Reykjanesfólkvangs sem er friðlýstur. Vegna ástæðna er fram koma hér að framan er Umhverfisstofnun ekki hlynnt orkunýtingu innan Reykjanesfólkvangs og ekki hlynnt ágengri orkunýtingu á svæðum á náttúruminjaskrá, sem hefur í för með sér rýrnun á verndargildi svæðanna. Stofnunin bendir einnig á að þótt að stefnt sé á sjálfbæra nýtingu háhitasvæða í drögum að svæðisskipulagi Suðurnesja, þá er nýting í Svartsengi og á Reykjanesi ágeng orkunýting. Í Svartsengi hafa verið vandkvæði með förgun affallsvatns frá virkjun og Bláa Lóninu og stöðugt verið að bora nýjar niðurdælingaholur. Einnig hefur affallsvatn flætt um hraun og í hraungjótur og haft óafturkræf áhrif á gróðurlendi s.s. mosa en einnig á hraun sem njóta sérstakrar verndar skv. 37. gr. laga um náttúruvernd.

Umhverfisstofnun tekur undir mikilvægi þess að nýting jarðhitaauðlindarinnar verði sjálfbær í framtíðinni. Að mati Umhverfisstofnunar þarf umgengni á virkjanasvæðum að taka mið af því að ganga vel um jarðhitasvæði og að svæðunum sé skilað til næstu kynslóða án óþarfa röskunar á jarðminjum við uppbyggingu jarðhitanytingar. Á Reykjanesi hefur virkjanasvæðið orðið fyrir mikilli röskun bæði vegna sjálfrar virkjunarinnar en einnig vegna eldri framkvæmda. Umhverfisstofnun telur nauðsynlegt að í svæðisskipulagi Suðurnesja komi fram tímasettar áætlanir um förgun affallsvatns frá Svartsengi til framtíðar. Einnig hefur aukin yfirborðsvirkni haft mikil áhrif á hverasvæði Gunnuhvers og aðliggjandi svæði, og telur Umhverfisstofnun mikilvægt fyrir svæðið að slík röskun verði ekki umhverfis nýjar virkjanir ef til þeirra kemur.

Vatnsverndarsvæði

Umhverfisstofnun tekur undir það sem fram kemur í greinargerð, að vel skilgreind vatnsverndarsvæði séu óvída mikilvægari en á Suðurnesjum og telur stofnunin ábyrgð sveitarfélaganna mikla þegar kemur að því að gæta auðlindarinnar. Umhverfisstofnun telur að svo sé gert á viðeigandi hátt með stefnumörkun í svæðisskipulaginu þar sem skilgreind eru við brunnsvæði um hvert vatnsból.

Í umfjöllun um atvinnusvæði í umhverfisskýrslu kemur fram að umfang atvinnusvæða sem kallast A, B og D eru að hluta inn á grannsvæði vatnsverndar og því ríkir óvissa um umhverfisáhrif þar sem slíkt er háð þeirri starfsemi sem fyrirhuguð er á því svæði. Að mati Umhverfisstofnunar þarf að setja í svæðisskipulagið stefnumörkun um að aðeins sú starfsemi sem ekki hefur í för með sér hættu á mengun verði leyfð á grannsvæðum ofangreindra atvinnusvæða.

Strandlengjan

Umhverfisstofnun tekur undir það sem fram kemur í greinargerð að fjaran hefur að geyma mikilvæg vistkerfi ásamt því að hafa mikið útivistargildi. Svæðið sem ofangreint

svæðisskipulag nær yfir hefur að geyma miklar og fagrar strendur, ólgandi brim o.s.frv. Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að fjörur verði vaktaðar á reglubundinn hátt þar sem frárennsli er frá iðnaði svo sem við Reykjanesvirkjun ásamt því að frárennsli mun í framtíðinni fara í sjó fram t.d. frá senegalflúrueldi ef áætlanir um slíkt eldi verða að veruleika. Einnig telur Umhverfisstofnun mikilvægt að viðbragðsáætlun sé til staðar ef óhöpp verða.

Fráveita

Um leið og Umhverfisstofnun tekur undir áform um frekari uppbyggingu fráveitu sem fram koma í greinargerð, vill stofnun benda á áætlun og tímamörk fyrir fráveitur í reglugerð nr. 798/1999. Að mati stofnunarinnar er mikilvægt að áætlanir í svæðisskipulaginu um frekari uppbyggingu fráveitu í sveitarfélaginu verði tímasett.

Efnisnám

Í umfjöllun um efnistökusvæði í greinargerð kemur fram að efnistökusvæðið við Stapafell, Súlur og Rauðamel verði megin efnistökusvæði fyrir sveitarfélög á Suðurnesjum. Umhverfisstofnun tekur undir þetta og bendir á mikilvægi þess að efnistaka og raskið er henni fylgir verði þannig á einum stað en ekki dreift um sveitarfélögin.

Skógrækt

Í umfjöllun um skógrækt í greinargerð kemur fram að við áframhaldandi skógrækt á Suðurnesjum, og ef komi til þess að rækta skóg á nýjum svæðum, þá verði þess gætt að raska ekki eða rýra sérstakar náttúruminjar. Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að tekið verði tillit til nútímahrauna og annarra náttúruminja sem njóta sérstakrar verndar skv. 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd. Umhverfisstofnun bendir einnig á mikilvægi þess að við gerð skógræktaráætlana sé hugað að því að skógurinn muni falla vel að landslagi Suðurnesja sem er mikið til bert jarðminjalandslag. Umhverfisstofnun bendir einnig á að innan Suðurnesja er að finna upprunalegan birkiskóg á nokkrum stöðum og bendir stofnunin því á mikilvægi verndun upprunalegra birkiskóga. Birkiskógar eru vistkerfi sem hafa verndargildi og hafa íslensk stjórnvöld markað þá stefnu að stuðlað skuli að verndun þeirra. Samkvæmt 3. mgr. 39. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd skal Umhverfisstofnun ásamt Skógrækt ríkisins vinna að verndun og eftirliti með náttúrulegum birkiskógum og skógum til útivistar. Samkvæmt 4. mgr. sömu gr. skal ekki að óþörfu eyða eða spilla gróðri með mosa-, lyng- eða hrísrifi eða á annan hátt. Í stefnumörkun íslenskra stjórnvalda til sjálfbærrar þróunar til ársins 2020 (Velferð til framtíðar: Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi) eru skilgreind markmið á sviði sjálfbærrar þróunar og leiðir að þeim markmiðum. Eitt þessara markmiða er að forðast verði eins og kostur er að skerða frekar votlendi, birkiskóga og önnur lykilvistkerfi Íslands. Í umfjöllun um leiðir að markmiðum segir m.a.:

„Áhersla verði lögð á að vernda þær vistgerðir sem hefur verið raskað hvað mest á grunni vinnu við að skilgreina og kortleggja vistgerðir á Íslandi. Forgangsmál í því sambandi eru m.a. votlendi og birkiskógar.“

Samkvæmt stefnumörkuninni skal einnig stefna að því að hafnar verði markvissar tilraunir og aðgerðir við endurheimt birkiskóga. Þar sem mikilvægum vistkerfum er raskað með framkvæmdum skal vera almenn regla að framkvæmdaraðili reyni að endurheimta sambærileg landsvæði.

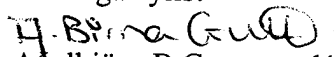
Samfélag og sjónræn áhrif

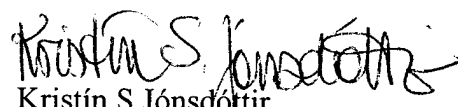
Í umfjöllun um áhrif á samfélag eru taldir upp þeir þættir er taka verði tillit til við skipulag og nýtingu háhitasvæða. Að mati Umhverfisstofnunar þyrfti einnig að fjalla um sjónræn áhrif þeirra framkvæmda og mannvirkja sem fyrirhuguð nýting kemur til með að hafa í för með sér og hvaða áhrif hún getur haft á upplifun fólks af svæðinu með tilliti til þess útivistargildis sem svæðið hefur.

Niðurstaða mats

Umhverfisstofnun er ekki hlynnt áætlunum um jarðhitanytingu innan fólkvangs, sem er friðlýst svæði. Einnig telur Umhverfisstofnun að það sé mikilvægt að nýting jarðhita á náttúruminjasvæðum á náttúruminjakrá sé í anda sjálfbærrar þróunar, bæði hvað varðar jarðhitageyminn og framkvæmdir á svæðunum. Umhverfisstofnun tekur undir mikilvægi þess að gæta þurfi að vatnsbólum Suðurnesja og ítrekar það að aðeins sú starfsemi sem ekki hefur í för með sér hættu á mengun verði leyfð á grannsvæðum sem eru innan atvinnusvæða. Náttúrufar á Suðurnesjum er afar sérstætt, því þarf að taka mið af því við áætlanir um skógrækt. Að mati Umhverfisstofnunar þarf að tímasetja áætlanir um frekari uppbyggingu fráveitu.

Virðingarfyllst

Aðalbjörg B Guttormsdóttir
Deildarstjóri

Kristín S Jónsdóttir
Sérfræðingur

Skipulagsstofnun